

CÂTEVA DATE PRIVIND REVOLTELE DIN FOSTA COMUNĂ MUNCELU, JUDEȚUL TECUCI (1894)

Cosmin NIȚĂ*

Cuvinte cheie: *Legea Maximului, revoltă, țărani, taxe, armată, arestări*

Keywords: *Maximum Tax Law, uprising, peasants, army, arrests*

La începutul anului 1893, guvernul conservator, condus de Lascăr Catargiu, a supus dezbaterii *Legea Maximului taxelor și contribuțiilor comunale asupra produselor fabricate în comune*. Proiectul de lege a fost adus în discuție pentru prima dată la 22 martie 1893, iar după dezbaterile intense cu opoziția, a fost votat la 17 aprilie¹.

Primele șapte articole reglementau aspecte privind rolul comunelor în stabilirea taxelor, modul percepției acestora, modul distinct de impozitare al produselor autohtone față cele de import, limita maximă de taxare a unui produs pe care o comună o putea aplica, obligația comercianților de a plăti taxa pe acciză la scoaterea produselor din depozite precum și stabilirea unor regulamente locale prin care se precizau limitele de percepere a taxelor și zona supusă taxei de acciză².

Articolul 8 avea ca obiect metode de combatere a fraudei și contrabandei, stabilind atât cazurile, cât și condițiile prin care depozitele de băuturi spirtoase și de vinuri puteau primi autorizația de funcționare, pe o rază de 5 kilometri pentru județe și 10 kilometri pentru marile orașe³. Articolele 9 și 10 prevedeau tariful și regulamentul pentru folosirea bunurilor din domeniul public al comunei (serviciul apelor sau al salubrității) și scutirea de taxe de care beneficiau instituțiile statului pentru materialele întrebuințate în scopul

* Complexul Muzeal Național „Moldova” Iași – Muzeul de Istorie a Moldovei, IAȘI.

¹ Gherman 2017, 31-50. *Legea Maximului* „este o lege existentă și aplicată în România de la 1871, numai în loc să rămână mai multe legi maxime și mai multe legi speciale pentru diferite localități s-a edicat o lege unică, codificată, în înăluntru cărora consiliile comunale sunt libere a-și pune dările ce vor voi pentru interesele lor nu pentru stat” (Marghiloman 1916, 517).

² „Voința Națională”, anul X, nr. 2535, duminică, 18/ 30 aprilie 1893.

³ „Voința Națională”, anul X, nr. 2535, duminică, 18/ 30 aprilie 1893.

exploatării sau chiar a propriilor lucrări. Ultimele două articole menționau faptul că, începând cu 1 ianuarie 1894, toate comunele urmau să aplice taxele⁴.

Atât în timpul dezbaterii noii legi cât și ulterior, Partidul Liberal a profitat de acest context și a transformat legea într-o armă politică, iar în unele cazuri, populația rurală⁵ a fost incitată la revoltă. Chiar în timpul ședinței Senatului din 9 aprilie 1893, Alexandru Marghiloman l-a interpellat pe D. A. Sturza, reproșându-i următoarele: „... ați amestecat spiritele propovăduindu-le că, prin legea maximului, se pun taxe asupra copiilor, asupra puilor de găină. Ați vorbit de împiedicarea femeilor casnice de a mai face bulion și dulcețuri în casă; ați vorbit că oamenii nu vor mai putea să aibă o înghițitură de pâine, fără să plătească 40 lei taxa asupra făinei”⁶. Radu Rosetti a afirmat despre faptul că a fost „încercat la aprilie 1893 pentru a răsturna guvernul conservator pe temeiul legii maximului taxelor comunale, dar fără succes. Elementele extreme ale opoziției însă nu se dădură rămase și în iarna următoare, prin ziare și prin propaganda de viu graiu, începură o vajnică agitațiune împotriva aplicării acelei legi în comunele rurale. Prin denaturări meșteșugite ale textului legii, se arăta sătenilor că ei, de acum înainte, aveau să plătească taxe mari nu numai pentru toate obiectele de hrană și de îmbrăcăminte, dar chiar și pe copii. Spre a li se dovedi acest de pe urmă punct li se citia articolul privitor la copii de pe celele stării civile, punându-se însă accentul pe a doua silabă în loc de întâia. Alți agenți provocatori, mai puțin scrupuloși, avuse grijă să se înarmeze cu broșuri tipărite ad-hoc de ei și cu cuprins cu totul fantastic”⁷.

În luna ianuarie 1894, după ce comunele au pus în aplicare *Legea maximului*, s-au declanșat și primele revolte ale țăranilor în comunele Băcani și Lungești din județul Tutova⁸, dar și în câteva comune din județul Fălciu⁹.

În cele din urmă, revolta țăranilor s-a extins și în județele învecinate, printre care și Tecuci. Primele sate unde locuitorii s-au revoltat au fost Glăvănești și Muncelu, care, în prezent, aparțin de comuna Glăvănești, județul Bacău. În momentul desfășurării revoltei, satul Glăvănești făcea parte din comuna Muncelu (Fig. 1).

⁴ „Voința Națională”, anul X, nr. 2535, duminică, 18/ 30 aprilie 1893.

⁵ Gherman 2017, 31.

⁶ Marghiloman 1916, 392.

⁷ Rosetti 1907, 609.

⁸ „Voința Națională”, anul XI, nr. 2764, marți, 1/13 februarie 1894. De exemplu „În comuna Hălărești, primarul a fost crunt bătut; în celelalte comune locuitorii, exasperați de încapățănarea consiliilor comunale de a nu voi să le arate și să le citească legea maximului, ca să vadă și ei pe ce anume obiecte sunt autorizate comunele a pune taxe, s-au dat la tot soiul de violenți și de escese” („Voința Națională”, anul XI, nr. 2794, miercuri, 9/21 martie 1894).

⁹ „Voința Națională”, anul XI, nr. 2766, vineri, 4/16 februarie 1894. Locuitorii din localitatea Hurdugi a fost printre primii care s-au revoltat: „Locuitorii acestei comune (Hurdugi) au asediat primăria, n-au făcut însă nici un rău primarului, cu toată purtarea obraznică a acestuia, care a dat țăranilor răspunsul că dacă vrea guvernul, are să le ia și cenușa din vatră” („Adevărul”, anul VII, nr. 1792, vineri 25 februarie 1894).

În satul Glăvănești, revolta sătenilor a survenit din pricina faptului că, la împărțirea loturilor de pământ, domnul Dimitrescu, fiul subprefectului de Tecuci, ar fi vrut să ia trei loturi de pământ, dintre cele mai bune, deși nu avea dreptul la nici unul¹⁰. În acel moment, locuitorii revoltați l-au bătut pe primar și pe notar, despre care se afirma că ar fi decedat¹¹.

În ziarul „Adevărul”, din 23 martie 1894, s-a relatat că: „După un ordin al ministerului de război, sosit la regimentul 2 de geniu din Focșani în noaptea de 25 februarie, s-a trimis un detașament de 200 de oameni spre a perinda comunele din județul Tecuci și a restabili ordinea. Cu un tren special, la 7 ore dimineața, trupa a plecat din Focșani și la 9 jumătate, fu în Berheci, de unde s-a pus în marș spre Podul Turcului. La 6 ore seara, după un marș de 30 de km, au ajuns în Podul Turcului, zdrobiți de oboseală, foame și sete”¹² (Fig. 2-3).

A doua zi, pe 26 februarie, soldații „porniră la Glăvănești, la 4 km, depărtare de Podul Turcului. La Glăvănești soldații fură întâmpinați de o ceată de vreo 300-350 de oameni, armați cu ciomege și strigând: *Jos legea maximului! Jos conu Lascăr!*”¹³. După două logosuri ținute mulțimii de către prefectul județului și de procurorul Rășcan, oamenii s-au risipit pe la casele lor, împăcați în aparență, în realitate însă și mai revoltați din cauza intervenirii armatei”¹⁴.

Ziarul „Evenimentul”, din 2 martie, menționează despre faptul că, în satul Glăvănești, fusese anterior și o companie de soldați din Tecuci iar comandatul ei nu a îndrăznit a lua ofensiva iar „întreaga populație, femei, bărbați și copii, s-au retras în pădurea de la Răchitoasa, unde stau înarmați cu puștile milițienilor din sat”¹⁵. În ziarul „Adevărul” din 3 martie, se arată că: „Trupa și administrația s-au dedat la așa neomenii, încât oamenii din sat îngroziți, s-au refugiat cu femei și copii în pădurea Răchitoasa din apropierea satului”¹⁶.

În conexiune cu acest eveniment, menționăm identificarea în fondurile Bibliotecii Academiei Române – Filiala Iași, a unui manuscris dactilografiat cu titlul *Revoluția țăranilor din comuna Muncelu, jud. Tecuci, în anul 1894 (Amintiri)*, având 8

¹⁰ „Voința Națională”, anul XI, nr. 2788, miercuri, 2/14 martie 1894. În anul 1893 au fost parcelate 108 loturi mici, în suprafață de 543 hectare și 14 loturi mari, în suprafață de 185 hectare din moșia statului Glăvănești, fostă a mănăstirii Răchitoasa, ce urmau să fie vândute locuitorilor. Din moșia Năfurdești sau Capul Dealului s-au pus în vânzare 30 parcele, în suprafață de 155 hectare (ANIC, *Reforma agrară 1864, 1095*, f. 18-23).

¹¹ „Voința Națională”, anul XI, nr. 2788, miercuri, 2/14 martie 1894.

¹² „Adevărul”, anul VII, nr. 1818, miercuri, 23 martie 1894.

¹³ Lascăr Catargiu (1823-1899) a fost om politic, conservator, în secolul XIX, ministru în mai multe guverne, președinte al Camerei Deputaților și prim ministru în patru mandate.

¹⁴ „Adevărul”, anul VII, nr. 1818, miercuri, 23 martie 1894.

¹⁵ „Evenimentul”, anul II, nr. 318, miercuri, 2 martie 1894.

¹⁶ „Adevărul”, anul VII, nr. 1798, joi, 3 martie 1894.

pagini, pe care-l considerăm extrem de interesant și pe care-l reproducem în **Anexa** acestui studiu. Din nefericire, este păstrat incomplet, astfel încât nu putem nici urmări firul complet al evenimentelor și nici nu se poate cunoaște numele autorului¹⁷.

Se poate deduce, din conținutul manuscrisului, că autorul era, în momentul evenimentului, în clasele primare și că a participat la luptele de la Mărășești din 1917, fiind înregimentat în Divizia 10 Infanterie, sub comanda lui Henri Cihoski.

Conform relatărilor din manuscris, evenimentele din satele Glăvănești și Muncelu s-au petrecut „la sfârșitul câșlegilor, înainte de Postul mare”¹⁸, adică în intervalul 21-27 februarie întrucât, postul Paștelui a început în acel an la 28 februarie, iar la 17 aprilie a fost prima zi de Paște¹⁹. Coroborând datele din presa vremii cu cele relatate în manuscris, revoltele s-au declanșat în intervalul 21-24 februarie 1894.

Autorul manuscrisului povestește că un grup mare de oameni s-a adunat „la primăria comunei, în satul Glăvănești, a voit să-l prindă pe primar, Ion Vlad, dar n-a reușit, acesta ascunzându-se în podul casei, iar de acolo fugind. În schimb, le-a căzut în mână supleantul (nu știi dacă acest slujbaș era subprefect sau ajutor de subprefect), Dionisie Gheorghiu, pe care l-au bătut cu ghioagele așa de greu, încât mult a zăcut...”²⁰. A doua zi, oamenii s-au adunat la primele ore ale dimineții ca să-l prindă pe consilierul comunal, Constantin Lazăr, pentru a-l duce la primărie „unde urma să dea seamă de cele făptuite de el, cu primarul și ceilalți consilieri, în legătură cu „legea lui Maxin”²¹. Consilierul Constantin Lazăr a reușit să fugă din casă cu ajutorul unui alt sătean care îi adusese un cal, spre pădurea Bodeasa din Gura Găiceanei²². Ulterior, s-a făcut nevăzut în pădure, iar mulțimea s-a întors în sat și „a prins pe unul din frații lui, Neculai Lazăr, și l-au luat cu ea spre primărie și pe drum, sărindu-i în ajutor alte neamuri ale lui, s-a dat o luptă îndârjită, în urma căreia au fost capete sparte, pari ruși, ghioage strâmbate și butuci dezbinăți, căci drumul ducea printre viile satului”²³.

Între timp, bărbații ocupaseră primăria, iar femeile din sat mergeau să le ducă mâncare. Acestea relatau că „măiculiță, vor să ne pună dări pe bageaua de la casă, pe purcelul din bătătură, pe cloșca de ouă, pe cele câteva găsculițe și pe câte mai are omul pe lângă casa lui. Vor să ne aducă la sapă de lemn și nu altfel. Tâlharii de conțolii dimpreună cu primarele și-au dat mâna cu *Maxin* ca să ne mai ia și ce mai avem.

¹⁷ BAR – Filiala Iași, *Fotografii și manuscrise*, 52, f. 1-8. Manuscrisul a fost donat de lingvistul Gheorghe Ivănescu (Despre donator a se vedea: Țăra 2017, 9-60).

¹⁸ BAR – Filiala Iași, *Fotografii și manuscrise*, 52, f. 1.

¹⁹ Data Paștelui este preluată din ziarul „Lupta”, an XI, nr. 2274, sâmbătă, 16 aprilie 1894.

²⁰ BAR – Filiala Iași, *Fotografii și manuscrise*, 52, f. 1.

²¹ BAR – Filiala Iași, *Fotografii și manuscrise*, 52, f. 2.

²² Pădurea Bodeasa este situată la N-V de satul Bodeasa din comuna Dealul Morii, județul Bacău. Distanța în linie dreaptă dintre satul Frumușelu și Pădurea Bodeasa este de cca. 10 km, spre NV.

²³ BAR – Filiala Iași, *Fotografii și manuscrise*, 52, f. 4.

Mânca-i-ar moartea, să-i mănânce!”²⁴. Oamenii auziseră de Legea lui Maxim dar ei credeau că este vorba despre o persoana, Maxin, iar autorul arăta că „M-am întrebat atunci, eu singur și am întrebat și pe alții, să-mi spună cine e acest „Maxin”, căci nu mai auzisem de el. Se vedea, de astfel, că nu-i un sătean oarecare ci un om mare, în stare să convingă Consiliul comunal, spre a face atâta frământare printre oameni, din cauza unor dări așa de grele, aruncate asupra sătenilor din comuna mea. N-am aflat nimic, deși acest „Maxin” era acum pe buzele tuturor”²⁵.

În continuare, autorul manuscrisului povestește cum a venit armata în satul Frumușelu iar o parte dintre manifestanți au fost arestați iar ceilalți și-au aruncat armele. Compania de soldați care a ajuns în satul Frumușelu a fost condusă de sublocotenentul Henri Cihoski (Fig. 4), cu care autorul manuscrisului s-a reîntâlnit în timpul luptelor de la Mărășești, în vara anului 1917²⁶. Conform relatărilor din presa vremii, în comuna Muncelu au fost arestați 33 de locuitori²⁷.

După încetarea revoltei din satele comunei Muncelu, redacția ziarului „Voința Națională” a primit o telegramă de la Tecuci datată la 4 martie 1894, publicată la 8/ 20 martie, cu următorul conținut:

„De abia s-au potolit revoltele în satul Glăvănești-Muncelu, din județul nostru, și altele au izbucnit în comunele Moțățeni²⁸, Stănișești și Crăești. Aceste răscoale tot din cauza legilor maximului și taxa clerului.

Parchetul, armata și prefectul au plecat în numitele sate de câteva zile spre a astâmpăra revoltele, de unde nu s-au mai întors până astăzi.

Din comuna Muncelu s-au arestat 33 locuitori, mai sunt puși în urmărire și alții cari au fugit.

La comuna Stănișești sub-prefectul Malaxa a fost forțat de întregul sat de a dat declarație, scrisă pe timbru, că nu va aplica legea maximului și numai astfel i-a dat drumul”²⁹.

În cursul lunii martie, revoltele au cuprins și mai multe localități din zona Moldovei, fapt arătat și de scrisoarea lui Iorgu Gh. Gâlcă, fost senator, intitulată *Răscoala țărănilor*, adresată redacției ziarului „Voința Națională”: „Anarhia s-a răspândit în Țară. Suntem aproape de o catastrofă ne mai auzită. Legea maximului și legea popăritului au

²⁴ BAR – Filiala Iași, *Fotografii și manuscrise*, 52, f. 4.

²⁵ BAR – Filiala Iași, *Fotografii și manuscrise*, 52, f. 5.

²⁶ BAR – Filiala Iași, *Fotografii și manuscrise*, 52, f. 6. Despre generalul Henri Cihoski a se vedea: Avram, Drăghici, Pătrașcu, Rîșnoveanu 2016, 33-35.

²⁷ „Universul”, an XII, nr. 60, duminică, 13/ 25 martie 1894.

²⁸ Motoșeni.

²⁹ „Voința Națională”, anul XI, nr. 2793, marți, 8/ 20 martie 1894.

revoltat mai toate comunele rurale. Agitația crește, proprietarii sunt îngrijați, căci poporul, în starea lui de desperare, poate să treacă la excese mari”³⁰.

Revoltele s-au potolit în cursul lunii aprilie, după ce detașamentele armatei trecuseră prin localitățile în care s-au produs asemenea evenimente.

Prin valorificarea informațiilor descoperite, s-a urmărit reconstituirea desfășurării evenimentelor petrecute la sfârșitul lunii februarie 1894, pe raza fostei comune Muncelu, actuală Glăvănești, județul Bacău, contribuind astfel la îmbogățirea istoriei locale.

*SOME INFORMATION REGARDING THE UPRISINGS IN
THE FORMER COMMUNE OF MUNCELU, TECUCI COUNTY (1894)
(ABSTRACT)*

The present article highlights some of the consequences of the adoption of the Law regarding the Maximum Communal Taxes in 1893, promoted by the Conservative government led by Lascăr Catargiu, establishing the limits of the local taxes on manufactured products. The Liberal opposition exploited the law politically, spreading rumors that the peasants would be taxed for household goods and even for their children. These rumors sparked discontent and peasant uprisings in several counties of Moldavia. One episode of these revolts was recorded in a manuscript held at the Romanian Academy Library - Iași Branch, as well as in the press of the time, describing the incidents that took place in the villages of Glăvănești and Muncelu (now in Bacău County).

Believing they were being treated unjustly, the locals rose up against the authorities. The revolts were suppressed by the army at the end of February 1894, but they succeeded in bringing to light deep social tensions and the peasants' lack of trust in the political leadership of the period.

LIST OF ILLUSTRATIONS:

- Fig. 1. Detail from "Harta căilor de comunicație din Județul Tecuci în anul 1917".
- Fig. 2. Articles from the newspaper „Voința Națională”, April 2, 8, and 20, 1894.
- Fig. 3. Articles from the newspaper „Adevărul”, March 3 and 23, 1894.
- Fig. 4. General Henri Cihoski (source: https://ro.wikipedia.org/wiki/Henri_Cihoski).

³⁰ „Voința Națională”, anul XI, nr. 2796, vineri, 11/ 23 martie 1894.

Bibliografie

- Avram, Drăghici, Pătrașcu, Rîșnoveanu 2016, V. Avram, L. Drăghici, G.-G. Pătrașcu, I. Rîșnoveanu, *Războiul de Întregire (1916-1919). Comandanți militari români*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2016.
- Gherman 2017, I. Gherman, *Legea maximului taxelor și contribuțiilor comunale din 1893 în retorica politică conservatoare și liberală*, în: AIIAX, LIV, 2017, 31-50.
- Marghiloman 1916, Al. Marghiloman, *Discursuri politice*, vol. I, 1885-1895, Publicate de Comitetul Cercului de Studii al Partidului Conservator, 1916.
- Rosetti 1907, R. Rosetti, *Pentru ce s-au răsculat țărani*, București, Atelierele grafice Socec & Co., Societate anonimă, 1907.
- Țăra 2017, V. D. Țăra, *Gheorghe Ivănescu (1912-1987). Omul și opera*, în: Philologica Banatica, XI (1), 2017, 9-60.

ANEXA

**Revoluția țăranilor din comuna Muncelu,
jud. Tecuci, în anul 1894
(Amintiri)³¹**

Legea maximului s-a votat în aprilie 1893, prevăzând dreptul comunelor să pună taxe în vederea măririi veniturilor de care aveau nevoie.

După un an, în 1894, s-au petrecut evenimentele arătate mai jos și anume la sfârșitul câșlegiilor, înainte de Postul mare, în Alba sau Săptămâna albă, cum se spune în satul meu.

Revoluția sau fierberea, despre care vreau să vorbesc s-a întins și în Postul mare, adică prima lui săptămână, dacă nu și mai mult. Vremea era blândă, cum se întâmplă câteodată; iarna se sfârșea, primăvara se prevestea, iar oamenii se pregăteau pentru munca câmpului.

Într-o seară, pe când stăteam noi copii și părinții noștri de vorbă, a venit la noi Constantin Berdan zis Boghean, veteran din 1877, și a povestit că „gara”, adunată la primăria comunei, în satul Glăvănești, a voit să-l prindă pe primar, Ion Vlad, dar n-a reușit, acesta ascunzându-se în podul casei, iar de acolo fugind. În schimb, le-a căzut în mână supleantul (nu știu dacă acest slujbaș era subprefect sau ajutor de subprefect), Dionisie Gheorghiu, pe care l-au bătut cu ghioagele așa de greu, încât mult a zăcut – și s-a făcut sănătos tare anevoie, după am auzit în urmă. Și Dionisie era un om așa de blând și de bun!

Emoționați și uimiți, priveam cu ochi mari la Boghean, un om care mărea lucrurile când le povestea, spre a-și da lui însemnătate. El era, doar, un fâlos, de care sătenii râdeau, dar nu-l luau în nume de rău. Așa era el, puțin smintit din cauza războiului de la (18)77. Fusese tunar. În dosul claviculei stângi aveau locul pe unde-i intrase un glonte turcesc la Plevna; piciorul stâng încă îi fusese smintit atunci, căci, rănind fiind, n-avusese puterea să-l dea la o parte, când a slobozit tunul, așa că acesta, în darea sa înapoi, a venit cu afetul peste piciorul lui. Când mergea, descria în loc de o linie dreaptă, un semicerc aproape perfect, cu piciorul beteag.

Mama i-a dat lui Constantin, cum zicea ea, o moșoaică cu vin, și aceasta a plecat apoi. Noi nu am înțeles de ce dusesse „gara” la primărie, de ce fusese bătaie, dar nici nu am întrebat. Ne-am culcat căci era târziu. A doua zi, când încă nu se luminase de ziuă, ne-am trezit. Lume multă, bărbați, se adunase pe hudiță din fața casei noastre, spre a ridica pe consilierul comunal Constantin Lazăr, și spre al duce la primărie, unde urma să dea seamă de cele făptuite de el, cu primarul și ceilalți consilieri, în legătură cu „legea lui Maxin”.

³¹ BAR – Filiala Iași, *Fotografii și manuscrise*, 52 (donația Gheorghe Ivănescu), f. 1-8.

Din ograda noastră se vedea casa lui Constantin Lazăr. În ograda casei acestuia încă era multă lume. Înăuntru era consilierul cu uşile încuiate şi cu un topor în mână, hotărât să omoare pe cine va îndrăzni să spargă uşa. Lumea stătea în aşteptare; era ceva fierbere printre oameni, dar nu ajunseseră la explozie, mai ales că erau siguri că „conţoliul” nu le va scăpa.

Dintr-o dată, s-a zvonit printre cei ce voiau să-l ridice, că „conţoliul” a fugit; spărsese o fereastră din dosul casei, i se adusese un cal şi plecase în goana lui spre pădurea Bodeasa din Gura Găiceanei, peste dealuri şi văi, până în şesul Berheciului şi de acolo pe drum neted şi drept până la Bodeasa.

Mulţimea s-a infuriat acum de-a binelea şi într-o clipă s-a pus pe fugă în urma lui. Din ea făcea parte: Gheorghe Bivolică, Toader Bivolică, Costin Mărdare, Gheorghe Proca-Nebunul, Petrache Negru-Ciobanul şi mulţi alţii, toţi îndrăciţi şi gata de gâlceavă şi de bătaie, fără multă vorbărie.

Eu mă strecurasem, dimpreună cu fratele meu, spre această mulţime, încă pe când ea era fierbere şi aici am găsit pe tovarăşii noştri de joc şi de şcoală: pe Gheorghe Lazăr, Gheorghe Boghean, Constantin Stângă, Ilie Bobu-Ţiganul, Sterian Tudosă şi încă alţi câţiva. Când lumea aceasta infuriată, cum am spus, a luat-o la goană, noi ne-am luat după ea şi, uşor eram, am ținut pasul. Dar pe măsură ce se lungea drumul, ne-am încetinit mersul, am rămas în urmă şi numai de departe mai vedeam gloata alergând.

Într-un târziu am ajuns aproape de Bodeasa. Aici un băieţel de cinci-şase ani ne-a ieşit în drum de la o moară de foc şi ne-a spus că, consilierul a fost prins şi că sub loviturile ghioagelor, sângele ţaşnea din el până la cer. Ne-am minunat şi ne-am oprit. Mulţimea de care ne ținusem dispăruse, ca să nu mai vorbim de „conţoliu”, pe care nu-l văzusem niciodată în lunga noastră goană.

Ne-am întors acasă, după un drum de aproape şase kilometri, făcut până la Bodeasa, spre a fi şi noi de faţă la prinderea şi judecarea „conţoliului”. Dar drumul la întoarcere ni se părea foarte greu din şesul Berheciului până la Muncelu mai era mult urcuş decât coborâş. Foamea ne chinuia într-una, ca unii ce plecasem nemâncaţi, iar de la cina din seara trecută era destulă vreme. Pe drum, vorbeam mereu de un cuptor de pâine şi de alte lucruri de-ale mâncării.

– „Măi, ce-aş mai mânca o jamnă şi un picior de găină”, grăia, oftând, când unul când altul dintre noi...

După amiază am ajuns în sfârşit acasă, istoviţi de drum, de emoţii şi de foame. Mama, care stătuse până atunci cu frica în sân şi cu lacrimile în ochi de teamă să nu li se fi întâmplat ceva celor doi băieţi ai ei, ne-a întins masa, scoţând din cuptor o tavă din care stătea o găscă friptă şi ne-a ospătat, cum nu cred să fi fost vreodată ospătat în restul zilelor mele. Era Lăsatul Secului de Postul Mare...

Am aflat după aceea, că Toader Bivolică s-a suit şi el pe un cal şi a plecat în fugă după Constantin Lazăr, spre a-l prinde, lăsând în urmă mulţimea infuriată şi

că l-ar fi ajuns în marginea codrului, dar consilierul, mai viclean, a sărit de pe cal și s-a făcut nevăzut prin desimea copacilor...

Mulțimea supărată că nu putuse pune pe mâna pe „coțoliu” a prins pe unul din frații lui, Neculai Lazăr, și l-au luat cu ea spre primărie și pe drum, sărindu-i în ajutor alte neamuri ale lui, s-a dat o luptă îndârjită, în urma căreia au fost capete sparte, pari ruți, ghioage strâmbate și butuci dezbinați, căci drumul ducea printre viile satului. A doua zi am văzut câmpul de luptă, dimpreună cu alți cu conșcolari ai mei și mai mult ne-am mirat, auzind de cele ce se petrecuse acolo.

La școală, care funcționa, căci era luni din săptămâna mare, am întâlnit pe băieții din Fundătură ca și pe acei din Frumușelul, sate din comuna noastră. Aceștia ne-au povestit multe și variate isprăvi revoluționare din satele lor în legătură cu prinderea consilierilor de aici, care urmau să fie duși la primărie...

Localul școlii se găsea, în vremea aceea, în Frumușelul, aproape de drumul mare, care ducea în spre sud, către Glăvănești și alte localități. În recreație, se numea pauza atunci, veneam la marginea drumului, pe care treceau cârduri de femei cu mâncare la bărbații lor, care ocupase primăria, luându-o ei în stăpânire, revoluționarii.

– „Dar ce crezi – zice una și alta – măiculiță, vor să ne pună dări pe bageaga de la casă, pe purcelul din bătătură, pe cloșca de ouă, pe cele câteva găsculițe și pe câte mai are omul pe lângă casa lui. Vor să ne aducă la sapă de lemn și nu altfel. Tâlharii de coțolii dimpreună cu primarele și-au dat mâna cu *Maxin* ca să ne mai ia și ce mai avem. Mânca-i-ar moartea, să-i mănânce!”

M-am întrebat atunci, eu singur și am întrebat și pe alții, să-mi spună cine e acest „Maxin”, căci nu mai auzisem de el. Se vedea, de astfel, că nu-i un sătean oarecare ci un om mare, în stare să convingă Consiliul comunal, spre a face atâta frământare printre oameni, din cauza unor dări așa de grele, aruncate asupra sătenilor din comuna mea. N-am aflat nimic, deși acest „Maxin” era acum pe buzele tuturor. Tocmai târziu, când trecuse de mult vijelia, am aflat că guvernul de atunci, se pare cel conservator, introdusese pentru încasarea unor dări comunale, termenul de maximum, fără îndoială însă, căci că nu era nici pe departe vorba de noile dări, despre care vorbeau oamenii acum...

La prânz, ne-am întors acasă și nu m-am mai dus după amiază la școală. În schimb am ieșit prin sat, cum era obiceiul copiilor pe atunci, spre a mă juca cu tovarăși de ai mei.

La un moment dat, am văzut bărbații din sat adunați la un loc, cu pari și ciomege. Plecau prin viile din Baba Ana, spre Fundătură. Constantin Boghean ținea în mână o secure, pusă într-o coadă de aproape trei metri, pe care o învătea împrejur și răcnea:

– „Cu aceasta am să pot da piept cu armata. Am să-i învăț eu minte”.

M-am luat după ei; am scoborât pe drumul Croitorului și am intrat în sat odată cu această mulțime. De aici ea a sărit peste gardurile oamenilor, a trecut

prin ogrăzile lor, sperînd găinile și cîinii. Gardurile părăiau, cîinii lătrau, găinile cotcodăceau. Grupul revoluționarilor fugea la vale ca un roi, scăpat din stup... Când mai erau câțiva pași până la drumul mare al satului, deodată un pluton de soldați, care era pe drum, a făcut front spre această mulțime și a somat-o cu nu știu ce vorbe. În minte, mi-a rămas zidul făcut de soldați, îmbrăcați în haine închise, înarmați cu carabine. Cât ai clipi din ochi, am văzut pe oameni împărțându-se, ca și cum ar fi fost cele mai pașnice ființe din lume.

De unde eram până acum într-un grup, am rămas singur; am sărit peste gardul care mă despărțea de soldați și m-am luat după ei. Eram tare uimit, căci vedeam pentru prima oară o trupă de soldați, echipați și organizați, având cu ei și ofițeri. Nu mă mai săturam să îi privesc. Îi consideram superiori celorlalți oameni și mult aș fi dorit să fiu și eu ca ei...

Înainte de a trece podul de la Hazu – podul era făcut pe apa ce străbate Fundătura de la un capăt la altul, numită de oameni Apa Neagră – trupa s-a adunat și a stat câțva timp în repaus. Era o companie de geniu de la Focșani³². Femeile priveau la ei una a spus:

– „Nu vezi că aceștia nu-s români de ai noștri, ci sunt lifte străine. Uitați ce fețe urâte au!”

Era pe înserate. M-am ținut însă de trupă mereu. Am trecut cu ea pe drumul mare, în Frumușelu, și am urmat-o prin fața școlii noastre și de aici mai departe, până la casele Hrisovescului, unde soldații s-au oprit din nou. Aici am putut vedea de aproape pe un sublocotenent, scurt, rumen la față și plin de tinerețe. Era, cum am aflat mai târziu sublocotenentul Enric Cihoski³³... Soarta a voit ca să-l văd din nou, la Mărășești, unde comanda Divizia 10³⁴, în care am luptat acolo, în anul 1917. Numai statura rămăsese aceeași; fața îi era palidă și îmbătrânită acum, purtând ochelari.

Cum se înnopta, m-am întors acasă. Toți ai mei erau îngrijorați de mine, care plecasem de după după-amiază și nu mai dasem semne de viață. E ușor de închipuit, cum am povestit tot ceea ce văzusem pentru prima oară, cu ce poftă am mâncat și mai ales, cum am dormit.

A doua zi de dimineață, m-am sculat, spre a mă duce la școală. Când am ieșit pe prispa casei, am auzit cum cineva dădea din corn adunarea și această adunare se repeta. Cornul era milităresc, iar cel ce suna era soldatul cu schimbul Proca, fiul Proculesei din Fundătură. Chema pe bărbați la adunare, spre a întâmpina armata venită acum la primărie și de unde, în ajun, o companie făcuse o recunoaștere, până în Fundătură, cum am spus mai sus.

³² Regimentul 2 Geniu („Adevărul”, anul VII, nr. 1818, miercuri, 23 martie 1894).

³³ Avram, Drăghici, Pătrașcu, Rîșnoveanu 2016, 33-35 (despre Henri Cihoski).

³⁴ Avram, Drăghici, Pătrașcu, Rîșnoveanu 2016, 34. Este vorba de Divizia 10 Infanterie.

M-am dus la școală și am făcut lecția cu „Domnu”, cum îl numeam noi pe învățătorul nostru. Pe la orele 11:00, cineva a venit să spună că armată multă trece repede spre Fundătură. Am dat cu toții buzna afară și, dimpreună cu domnu', am stat în cerdacul școlii, spre a privii oastea din fața noastră.

În frunte mergea un ofițer subțire și înalt. Avea sabia scoasă și mersul grăbit. Se părea că el este mai mare. Înaintea lui la o oarecare distanță, mergea un grup de soldați cu baionetele la arme. Era, cum am auzit, avangarda. Pe o parte și pe alta a trupe, încă mergeau soldați, în grupe mici și rari; erau flancgarda. În urmă alt grup, asemenea cu cel din frunte, ariergarda...

Ca un trăznet a venit asupra noastră glasul comandantului:

– „Învățătorule, bagă copiii în clasă!” Ceea ce s-a executat, în care timp noi toți stăteam cu capetele întoarse spre trupa care mergea așa de grăbiți pe nord. Eram uimit de sclipirea baionetelor, demersul regulat și de ordinea trupe, de hainele lor... Multă vreme după aceasta, tabela clasei era plină cu soldați, desenați cu cretă, cum ne pricepeam noi!

Pe atunci, se ținea clasă dimineața până la 11:20 și după-amiază de la 2 la 4:10. Cum am fost liber pentru prânz, am plecat repede spre Fundătură, pe urmele ostașilor, care ne uimise așa de mult în timpul dimineții.

De la oameni am aflat că armata s-a oprit în fața casei preotului Angheluță și acolo se găsește și acum. Când am ajuns aici, am văzut oameni păziți de soldați cu baioneta la armă. Unii dintre prizonieri stăteau jos, pe pământ, alții în picioare; erau abătuți. Mai departe de ei, piramide de arme, ceea ce iarăși m-a uimit, căci nu-mi trecuse prin minte că armele soldățești se pot potrivi așa de frumos într-o figură geometrică; mai departe de ele, soldații se odihneau întinși pe pământ, care cum le venea la îndemână.

Așa se înfățișa acum locul unde se dase bătălia. Aici, pe o mică întindere, era un fel de loc viran, în fața casei preotești, mărginit la răsărit de malurile adânci și prăpăstioase ale Apei Negre, iar la apus de malurile mai puțin adânci ale unui pâraiaș, care venea de pe Valea Merilor și se vărsa alături de acest loc viran, în Apa Neagră. Drumul cel mare, despre care am mai fost vorba, trecea aici peste un pod, făcut peste pâraiașul amintit. Oamenii din Muncelu, Frumușelul și Fundătura se adunase aici, înarmați cu ciomege, pari, greble, topoare, furci și cei mai puteau găsi pe acasă, spre a se bate cu armata, cu gândul să-i taie drumul și s-o arunce în cele două pâraie, cu maluri destul de înalte. Capul de nord al podului, ca și drumul pe oarecare distanță, fusese ocupate de mulțimea care aștepta armata...

Armata a venit înfuriată spre pod, s-a angajat pe el și de acolo cineva – probabil comandantul ei – a strigat la mulțime să-i dea drumul, căci vrea să treacă mai departe. Revoluționarii din acea parte s-au dat în lături, deși mai multe glasuri din mulțime se opuneau. Când trupa, în marș, a ajuns până la partea nordică a locului viran, li s-a ordonat să apuce la dreapta și să înconjoare în

mulțimea. Soldații, în rând câte patru, s-au prefăcut într-un colac în jurul insurgenților, deși aceștia amenințau cu parii lor.

După aceasta, comandantul a ordonat încărcarea armelor, iar apoi a cerut mulțimii să se predea, căci altfel va fi împușcată. Ca semn al predării va fi aruncarea din mâna armelor. S-a auzit apoi zgomotul pe care îl produc ghioagele uscate, când cad la pământ unele peste altele.

În sfârșit, s-au ordonat trupe și celor ce se găseau în mijlocul...

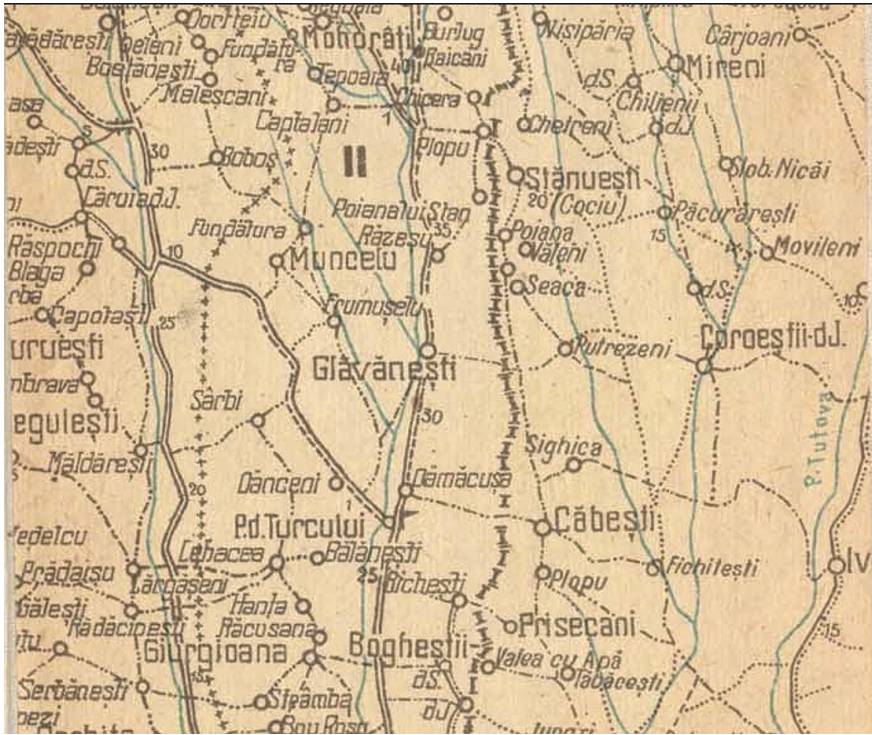

Fig. 1. Detaliu din Harta căilor de comunicație din Județul Tecuci în anul 1917

<p style="text-align: center;">Tecuci</p> <p>Sub titlul <i>Rescoala de la Glăvănești</i>, citim următoarele în <i>Gazeta de Tecuci</i> :</p> <p>La împărțea loturilor de pământ pe la locuitorii, d. Dimitrescu, fiul sub-prefectului, ar fi vrut să ia trei loturi din cele mai bune, de și nu avea drept la nici unul; atunci locuitorii s'au răscolit, au bătut pe primar, pe notar, care se crede că este deja mort.</p> <p>S'au dus imediat la fața locului d. prefect, d. judecător de instrucție, d. procuror, două companii de geniu din Focșani și armata din localitate.</p>	<p style="text-align: center;">REVOLTELE SATENILOR</p> <p>Primit din Tecuci următoarea scrisoare, cu data de 4 Martie :</p> <p>D'abia s'au potolit revoltele în satul Glăvănești-Muncelu, din județul nostru, și altele au izbucnit în comunele Moțeni, Stănișești și Grăești. Aceste răscaloare tot din cauza legilor maximumul și taxa clerului.</p> <p>Parchetul, armata și prefectul au plecat în numitele sate de câte-va zile spre a astâmpăra revoltele, de unde nu s'au mai întors până astăzi.</p> <p>Din comuna Muncelu s'au arestat 33 locuitori, mai sunt puși în urmărire și alții cari au fugit.</p> <p>La comuna Stănișești sub-prefectul Malaxa a fost forțat de întregul sat de a da declarație, scrisă pe timbru, că nu va aplica legea maximumului și numai ast-fel i-a dat drumul.</p>	<p style="text-align: center;">RESCOALA SĂTENILOR</p> <p>Relativ la răscaloarele sătenilor din județul Tecuci, diarul <i>Galați</i> publică următoarea scrisoare, cu data de 17 Martie, pe care a primit-o din Tecuci :</p> <p>Astăzi au plecat în comunele răscolite Matca, Puțeni și Corod 2 companii de geniu, plus armata locală care stă la dispoziție pentru cazuri eventuale, asemenea a mai plecat și o companie la Podu Turcului.</p> <p>Chiar în momentul acesta aflu că s'a mai răscolit și comuna Tepeu, tot din plasa Nicorești, jud. Tecuci, din cauza legii maximumului.</p> <p>S'a cerut telegrafic armata din alte garnisoane (orașe vecine), ne fiind suficientă cea din Tecuci.</p> <p>Armata a fost pornită prin localitățile mai sus, în căruși plătite de guvern.</p>
<p>„Voința Națională”, anul XI, nr. 2788, 2/14 martie 1894</p>	<p>„Voința Națională”, anul XI, nr. 2793, 8/20 martie 1894</p>	<p>„Voința Națională”, anul XI, nr. 2796, 20 martie/1 aprilie 1894</p>

Fig. 2. Articole din ziarul „Voința Națională” din 2, 8 și 20 aprilie 1894

RĂSCOALE AGRARE

Trebuie să constatăm cu milnare că răscările se întind din ce în ce mai tare în sate. Nu e zi cu să nu se semeneze elite o nouă revoltă.

Și noi înregistrăm cu groază aceste știri, de oare ce cînd am văzut de ce subdilecte sînt capabile guvernamentele în mijlocul crăpăturilor, în fața lumii întregi, ne putăm închipui ce pot fi față cu nenorocii săteni, a căror moarte nu o vede nimeni și ale căror strigăte de desperare nu le poate nimeni auzi.

Asupra lor, singeroși ca lui, de felul odiosului Tețman, pot să-și satisfacă instinctele criminale, sărind și acingăni fără cruțare — căci în armă apoi tău toate măsurile ca să nu putem afla nimic din infamiile lor.

Totuși vedea ororilor comise pînă acum s'a împăstrat în țară, groază a pătruns în sate și țărani pierzind nădejdea de o-și mai vedea soarta îmbunătățită s'au hotărât apoi pentru odată omătura și a se adăposti în păduri.

Iată în adevar un fapt ce s'a petrecut în județul Tecuci.

Amplasăm mai de-năzică în casa din Glăvănești din acest județ, țărani s'au reșcut în poltriva nouilor laze — și ca pentru restabilirea ordinii s'au trimis două companii de genți din Tecuci.

Trupa și administrația s'au datat în așa neomeni, în cîit oamenii din sat îngrozii, s'au refugiat cu femei și copii în pădurile Răchitoasa din apropierea satului. Mîștigăni și-au luat și puștile cu ei pentru a se apăra.

Iată în ce vreme am ajuns, am omenit să se retragă în păduri, pentru ce nu poată trăi, și să revină la starea primitivă. Singur acest fapt ajunge pentru condamnarea acestui regim odios care împiedică pe nenorocii săteni și-i împinge în asemenea acie de desperare.

Pe de altă parte în județul Tulova abia s'au potolit mișcarea din comuna Buda și acum printr-o știră că țărani s'au revoltat în alte trei comune, în Untești, Buda și Ibanești.

Din Bîrlad s'au trimis trupe la fața locului, cu ordinul de a se parca cu cea mai mare asprime.

Cine știe ce orori se rezervă ziua de mîine?

A.

„Adevărul”, anul VII, nr. 1798, 3 martie 1894.

RĂSCOALELE DIN TECUCIU

Iată informațiile pe care ni le comunică un martor ocular despre răscările din județul Tecuci:

Comunele în care s'a crezut de lipsă a se interveni cu forța armată pentru menținerea liniștii sînt foarte numeroase: Glăvănești, Muncel, Fundătura, Crăști, Răchitoasa, Bordoșaci, Mohoriș, Benești, Colonești, Matca, Puțeni, etc., etc.

Plecarea trupelor

După un ordin al ministerului de război, sosit la regimentul 2 de genți din Focșani în noaptea de 25 Februarie, s'a trimis un detașament de 200 de oameni spre a perinda comuna în din județul Tecuci și a restabili ordinea.

Cu un tren special, la 7 ore dimineața, trupa a plecat din Focșani și la 9 jum. fu în Berbeci, de unde s'a pus în marș spre Podul Turcului. La 6 ore seara, după un marș de 30 de km., au ajuns în Podul Turcului, sîrobiți de oboseală, foame și sete.

Arestările

Noaptea o petrecu în Podul Turcului și-n zori de zi porniră la Glăvănești, la 4 km., depărtare de Podul Turcului. La Glăvănești soldații fură întâmpinați de o ceată de vre'o 300—350 de oameni, armați cu ciomege și strigînd: *Jos legea maximului! Jos conu Lascari!*

După două lozouri făcute mulțimei de pref cîit județului și de procurorul Răcan, oamenii s'au risipit pe la casele lor, împăcați în aparență, în realitate însă și mai revoltați din cauza intervenției armatei.

Acelaș lucru s'a repetat a doua zi la Muncel. S'au făcut 46 de arestări. Apoi trupa a plecat spre Răchitoasa, Fundătura, etc., de unde s'au întors cu alți 40 de arestați.

Cei 86 de arestați au fost duși la Tecuci.

Bătaie cu bicele

În ziua de 17 Martie trupa a plecat la Matca. Soldații erau foarte îngrijați, de oare-ce se zicea că aci locuitorii erau foarte indrăgiiți. Dar au fost întâmpinați numai de vre'o 50 de oameni.

Un nenorocit unchiș, avînd îndrăzneala să îmbrîncoască pe un ofițer, a fost bătut și arestat. De asemenea au mai fost bătuti aci cu bicele și alți țărani.

În aceeași zi, trupa a plecat la Puțeni, unde a făcut 14 arestări.

Foarte mișcătoare erau scenele de despărțire. Femeile și copiii celor arestați se tînguiau de-ar fi mișcat și pietrele.

Toți arestații se află depeși în penitenciarul din Tecuci pînă la nouă ordine.

Mizeria

Cu această ocazie, ne spune corespondentul nostru, am fost adine impresionat de mizeria țărănilor de prin aceste părți. *O sâbieră, lipsită de aer și lumină, e locuința celor mai mulți.* Înăuntru un pat de scinduri, o masă și un scaun le e toată mobila. Fețele oamenilor chiar exprimă mizeria cea mai tristă, în cîit a trebuit să mă întreb: De un măi față acești oameni puterea de a mai munci, nu numai pentru ei, ci și pentru bir și pentru alții?

„Adevărul”, anul VII, nr. 1818, miercuri, 23 martie 1894.

Fig. 3. Articole din ziarul „Adevărul” din 3 și 23 martie 1894

Fig. 4. Generalul Henri Cihoski (sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Henri_Cihoski)